

## Verslag van de interprofessionele ontmoeting van het team handel van de rechtbank Den Haag en de Haagse balie op 2 november 2015

Op maandagmiddag 2 november jl. vond in het gebouw van de Raad voor de rechtspraak de tweede interprofessionele ontmoeting plaats tussen rechters uit het team handel van de rechtbank Den Haag en advocaten van de Haagse balie. De bijeenkomst droeg de titel: “*het hart van de civiele procedure: de mondelinge behandeling en de voorbereiding ervan door rechter en advocaat*”. Centraal tijdens de bijeenkomst stond het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht; onderdeel van de vernieuwingsprogramma’s “Kwaliteit en Innovatie rechtspraak” (KEI), die de gerechten in samenwerking met de Raad voor de rechtspraak en de Minister van Justitie en Veiligheid zijn gestart.

Het programma van de bijeenkomst zag er als volgt uit:

1. Kort woord van welkom door mr. J. Keltjens (senior rechter rechtbank Den Haag);
  2. Opening door de dagvoorzitter mr. T.R. Hidma (senior rechter rechtbank Overijssel);
  3. Bijdrage van prof. mr. M.J.A.M. Ahsmann (senior rechter A rechtbank Den Haag): “*Van comparitie naar mondelinge behandeling*”;
  4. Bijdrage van B. Gerretsen (advocaat bij Nauta Dutilh): “*KEI, regie en bewijs als sluitpost*”;
  5. Bijdrage van mr. dr. R.H. de Bock (raadsheer- en plaatsvervanger gerechtshof Amsterdam): “*De invloed van KEI op waarheidsvinding in de procedure*”;
  6. Discussie in groepjes over vier (4) stellingen; gevolgd door
  7. Een plenaire discussie o.l.v. de dagvoorzitter; en
  8. De afsluiting van de bijeenkomst.
1. De bijeenkomst begon met een kort woord van mr. J. Keltjens, senior rechter bij de rechtbank Den Haag. Hij besprak de uitkomsten van een recent klantenwaarderingsonderzoek<sup>1</sup>; hoe waarderen burgers een gerechtelijke procedure bij de rechtbank? In dit onderzoek scoorde het rechterlijk functioneren van de rechtbank Den Haag het hoogst: 78% tegen landelijk 77 %. Ook de kwaliteit van de Haagse uitspraken en de bereikbaarheid/informatieverstrekking werden goed gewaardeerd; 78% van de rechtzoekenden is hier (zeer) tevreden over. Minder tevreden zijn de rechtzoekenden over het thema doorlooptijden; slechts een beperkte meerderheid (64 %) is hier tevreden over. Procedures worden vaak aangehouden, en de reden hiervoor is voor burgers vaak onduidelijk. De vraag is of de doorlooptijd van procedures door KEI zal verbeteren.
  2. Vervolgens was het woord aan mr. T.R. Hidma, senior rechter bij de Rechtbank Overijssel, die optrad als dagvoorzitter van de bijeenkomst. *Hidma* memoreerde een aantal belangrijke ontwikkelingen in het burgerlijk procesrecht en lichtte daarbij toe dat deze ontwikkelingen allen hebben bijgedragen aan de vormgeving van de comparitie, die onder KEI wordt vervangen door de “mondeling behandeling”, maar die daarmee sterke verwantschap vertoont.

1 april 1988: inwerkingtreding van het nieuwe bewijsrecht in burgerlijke zaken<sup>2</sup>

1 december 1989: de comparitie na antwoord kreeg een prominente plaats in de procedure<sup>3</sup>

1 januari 1992: inwerkingtreding van het nieuw Burgerlijk Wetboek<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> Eindrapport ‘*Klantwaardering rechtspraak 2014*’ d.d. 2 maart 2015; Onderzoek uitgevoerd door Regioplan en Ipsos in opdracht van de gerechten, p. 52.

<sup>2</sup> Wet van 3 december 1987 tot wijziging van bestaande wetten in verband met de invoering van een nieuwe regeling van het bewijsrecht in burgerlijke zaken, *Stb.* 1987, 591 en 592, en Besluit van 7 januari 1998 tot inwerkingtreding, *Stb.* 1987, 590.

<sup>3</sup> Toen verplichtte de wetgever (in art. 141a oud Rv) de rechter de ambtshalve invoering van de comparitie: *indien* hij de zaak daartoe geschikt acht.

<sup>4</sup> Invoeringswet Boeken 3,5 en 6 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, en Besluit van 20 februari 1990 tot inwerkingtreding, *Stb.* 1990, 90.

1 januari 2002: de herziening van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering<sup>5</sup>  
17 december 2009: de Wet deelgeschilprocedure voor letsel- en overlijdensschade<sup>6</sup>  
31 oktober 2014: de Hoge Raad benadrukt in zijn arrest het onmiddellijkheidsbeginsel, namelijk dat de rechter die de comparitie heeft gedaan ook degene is die het vonnis wijst. <sup>7</sup>

De centrale vraag van de bijeenkomst is uiteraard waar het in de toekomst naartoe gaat met de mondelinge behandeling onder KEI.

3. Prof. mr. M.J.A.M. Ahsmann, senior rechter A bij de rechtbank Den Haag en bijzonder hoogleraar Rechtspleging in Leiden, ging in haar bijdrage nader in op de wijzigingen die KEI meebrengt voor de comparitie en adresseerde daarbij tevens de vraag of deze wijzigingen hun doel zullen bereiken.

*Ahsmann* begon haar voordracht met een citaat uit de Memorie van Toelichting (MvT): “De mondelinge behandeling vormt het hart van de nieuwe basisprocedure. Uitgangspunt is dat de rechter na de mondelinge behandeling uitspraak kan doen. (...) De brede inzetbaarheid van de mondelinge behandeling als centraal punt in de procedure dient vooral een goed en efficiënt verloop van de procedure.”<sup>8</sup> De zitting krijgt dus een nog prominentere rol binnen de procedure; het is in beginsel ook de laatste proceshandeling. Op grond van artikel 30k van het wetsvoorstel wordt de rechter straks verplicht om partijen tijdens de mondelinge behandeling hun stellingen te laten toelichten (afschaffing pleidooi) en kan hij daarnaast: inlichtingen inwinnen bij partijen, een schikking beproeven, overleg voeren over de voortgang van de procedure, aanwijzingen geven of proceshandelingen bevelen, getuigen en deskundigen horen tijdens de mondelinge behandeling, partijen van tevoren inlichten over de te behandelen onderwerpen tijdens de mondelinge behandeling. Al deze mogelijkheden zouden volgens KEI de rechter in staat stellen (meer) maatwerk te leveren.

Vervolgens benoemde *Ahsmann* het spanningsveld binnen het procesrecht: enerzijds dienen procesrechtelijke regels een goedkope en snelle procedure te garanderen, anderzijds behoren optimale voorwaarden voor waarheidsvinding te worden gecreëerd en dienen partijen in staat te worden gesteld invloed op het verloop van de procedure uit te oefenen. Het spanningsveld is evident. Immers, als er in het belang van de waarheidsvinding getuigen moeten worden gehoord (na de mondelinge behandeling) en/of nadere proceshandelingen moeten worden verricht, draagt dat niet bij aan de snelheid en de beperking van de kosten van de procedure.

*Ahsmann* vervolgde met een historisch overzicht van de ontwikkeling van de comparitie, waaruit blijkt dat het mondelinge element een steeds belangrijker rol is gaan spelen ten koste van de schriftelijke stukkenwisseling, steeds met het oogmerk versnelling te realiseren. Daartoe ging zij terug tot de invoering van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in 1838, dat in het toenmalige artikel 19 al voorzorg in een schikkingscomparitie. Deze kon in alle gevallen, en in elke stand van het geding door de rechter worden bevolen. Zij leidde het gehoor vervolgens naar 1923, toen bij wet van 5 mei van datzelfde jaar met het nieuwe artikel 19a Rv de inlichtingencomparitie werd geïntroduceerd. In de praktijk werden inlichtingen- en schikkingscomparitie veelal gecombineerd, en bevolen nadat tot en met dupliek was geprocedeerd. Sinds de jaren '60 begon, initieel als experiment van de rechtbank Rotterdam<sup>9</sup>, de geleidelijke opmars van de comparitie na antwoord. Al na antwoord werd door de rechter

---

<sup>5</sup> Wet van 6 december 2001 tot herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg, *Stb.* 2001, 580, en het Besluit tot inwerkingtreding van 20 december 2001, *Stb.* 2001, 621.

<sup>6</sup> Wet van 17 december 2009 tot aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot invoering van een procedure voor deelgeschillen ter bevordering van de buitengerechtelijke afhandeling van letsel- en overlijdensschade, *Stb.* 2010, 221.

<sup>7</sup> HR 31 oktober 2014, NJ 2015, 181.

<sup>8</sup> Kamerstukken II 2014/15, 34059, 3, p. 70.

<sup>9</sup> Mr. F. J. M. Nivard, *Ambtshalve bevolen comparities van partijen na de conclusie van antwoord*, NJB, 27 januari 1968, nr. 4.

ambtshalve beoordeeld of een persoonlijke verschijning van partijen in dat stadium van de procedure nuttig was; voor het geven van inlichtingen, voor het beproeven van een schikking, of voor beiden. Bij wet van 25 oktober 1989 is dit *Rotterdamse model* uiteindelijk gecodificeerd<sup>10</sup>. De rechter bepaalde toen op grond van artikel 141a Rv een comparitie indien hij de zaak daarvoor geschikt achtte. Daarbij kon hij ex artikel 19a Rv voorafgaand aan de comparitie partijen bevelen "*bepaalde stellingen bij verschijning mondeling toe te lichten of bepaalde op de zaak betrekking hebbende bescheiden over te leggen*". In 2002 werd, met de herziening van de procedure in eerste aanleg<sup>11</sup>, de comparitie na antwoord de gouden standaard; op grond van artikel 131 Rv vindt steeds een comparitie plaats tenzij de rechter de zaak daarvoor niet geschikt acht. Re- en dupliek zijn nog slechts uitzondering.

De huidige praktijk (van de comparitie) is dat in 90% van alle handelszaken partijen "*een day in court*" hebben; bij de Haagse rechtbank is dit zelfs in alle handelszaken. Verder geldt dat circa 25-30% van de handelszaken met verweer worden afgedaan op de dag van of kort na de comparitie.

De comparitie heeft volgens *Ahsmann* als zakelijk effect gehad dat de doorlooptijden van procedures zijn verbeterd. Dit komt door een verbeterde inrichting van de processtukken (artikelen 21 en 111 lid 3 Rv), een intensief voortraject door de bemoeienis van de rechter (uit hoofde van artikel 22 Rv), standaard gevolgd door de mondelinge behandeling (waarheidsvinding). Dit vindt ook steun in de cijfers. Zo blijkt uit het Jaarverslag Rechtspraak 2014 dat van de handelszaken met verweer in 2014:

- door de rechtbanken 60% binnen één jaar is afgedaan (norm: 70%), en 86% binnen twee jaar (norm: 90%).
- door de sector kanton 77% binnen zes maanden is afgedaan (norm: 75%), en 95% binnen twee jaar (norm: 90%).

In 1995 bedroeg het percentage handelszaken met verweer, dat binnen één jaar door de rechtbanken werd afgedaan, nog 34%. De gemiddelde doorlooptijd van een handelszaak met verweer bij de rechtbanken bedraagt nu 63 weken. Dit is een knappe prestatie, te meer nu de instroom van zaken onverminderd groot blijft. In 2014 bedroeg de instroom van zaken bij de gerechten 1,8 miljoen, waarvan c.a. 485.000 handelszaken bij de sector kanton<sup>12</sup>, en 90.100 handelszaken bij de rechtbank<sup>13</sup>.

In dit verband uitte *Ahsmann* ook een punt van zorg: de Raad voor de rechtspraak heeft als doelstelling geformuleerd dat de gemiddelde doorlooptijd voor procedures met 40% wordt verkort, maar er moet tegelijkertijd ook fors bezuinigd worden, oplopend tot 8,9% in 2018. De vraag is uiteraard of dit haalbaar is.

Volgens *Ahsmann* zorgt het nieuwe procesrecht ervoor dat partijen nu nog meer afhankelijk zijn van de kwaliteit en regie van de rechter. De praktijk zal uitwijzen of de rechter zijn collega's uit het begin van de 19<sup>e</sup> eeuw als regisseur kan evenaren, toen alles op één zitting gebeurde en binnen drie maanden, ook in ingewikkelde zaken, vonnis werd gewezen. Met die opmerking sloot *Ahsmann* haar voordracht af.

4. Hierna was het tijd voor een meer advocatuurlijke invalshoek ten aanzien van KEI. Deze werd gegeven door mr. B. Gerretsen, advocaat bij Nauta Dutilh in Rotterdam. *Gerretsen* behandelde drie vragen in het kader van de mondelinge behandeling: i) waar is het recht op pleidooi gebleven?, ii) hoe voert de rechter regie? en, iii) hoe gaat de rechter om met het recht op getuigenbewijs?

---

<sup>10</sup> *Stb.* 1989, 483

<sup>11</sup> Wet van 6 december 2001 tot herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg, *Stb.* 2001, 580, en het Besluit tot inwerkingtreding van 20 december 2001, *Stb.* 2001, 621.

<sup>12</sup> Incl. arbeidszaken en kort gedingen.

<sup>13</sup> Incl. insolventies en kort gedingen.

In het kader van (ad i) het recht op pleidooi wees *Gerretsen* op de huidige praktijk, waarbij de comparitie veelal in de plaats komt van het pleidooi maar daarmee niet gelijk te stellen valt. Artikel 134 Rv bepaalt dat aan partijen desverlangd gelegenheid voor pleidooien moet worden geboden, maar ook dat de rechter die gelegenheid kan weigeren wanneer partijen op een comparitiezitting een standpunt in voldoende mate mondeling hebben kunnen uiteenzetten. Van daadwerkelijk pleiten tijdens de comparitie is echter zelden sprake. Comparitievonnissen bevatten immers vaak de instructie dat in beginsel geen gelegenheid zal worden geboden om te pleiten “*waarbij onder pleiten wordt verstaan het juridisch beargumenteren van de zaak aan de hand van een voorbereide, uitgeschreven, pleitnotitie*”. Wat rechters precies bedoelen met “juridisch beargumenteren” blijft onduidelijk, maar het is volgens *Gerretsen* wel duidelijk dat rechters niet van pleidooien houden. Toch is het pleitrecht onder KEI verankerd in artikel 30k Rv: rechters moeten partijen in de gelegenheid stellen hun stellingen toe te lichten. De vraag is hoe dit recht in de praktijk zal uitpakken. In zijn uiteenzetting pleitte *Gerretsen* op dit punt voor het ontwikkelen van ‘best practice rules’, en hij gaf daarvoor ook een eerste, algemene voorzet: de rechter stelt zich actiever op en draagt er zorg voor dat alle onderwerpen die hij voor zijn beslissing van belang acht tijdens de mondelinge behandeling aan de orde komen. Zo wordt tevens voorkomen dat advocaten geconfronteerd worden met een “onvoldoende gesteld-uitspraak”, aldus (letterlijk) *Gerretsen*.

Ook voor de (ad ii) regiefunctie van de rechter stelde *Gerretsen* voor om ‘best practice rules’ te ontwikkelen. Zo zou in ingewikkelde procedures een regiezitting moeten plaatsvinden vóór indiening van het verweerschrift. Het blijft uiteraard lastig om te bepalen wanneer een zaak als “ingewikkeld” kwalificeert. Overigens vinden dergelijke regiezittingen ook nu al plaats, zodat het wetsvoorstel ten aanzien van de regierol van de rechter weinig nieuws bevat.

Tot slot ging *Gerretsen* in op (ad iii) het recht op getuigenbewijs, zoals vastgelegd in artikel 166 lid 1 Rv. Dit recht lijkt in het gedrang te komen, nu in de MvT op artikel 300 Rv staat dat “*in veel zaken geen bewijsopdracht volgt*”.<sup>14</sup> Volgens *Gerretsen* zouden er goede redenen moeten zijn om de fase van bewijsvoering over te slaan. Ook hier zouden ‘best practice rules’ weer uitkomst kunnen bieden, waaronder in ieder geval de regel dat de rechter deugdelijk moet motiveren waarom hij een bewijsaanbod passeert, aldus *Gerretsen*. Het feit dat er steeds minder tussenvonnissen worden gewezen c.q. bewijsopdrachten worden verstrekt, heeft volgens *Gerretsen* ook veel te maken met de productienormen (en de daaraan gekoppelde financiering), waaronder de rechterlijke macht gebukt gaat.

Een vraag uit de zaal: nu het aantal tussenvonnissen is gedaald, is het aantal hoger beroepen dan ook gestegen? *Ahsmann*: nee, dat is stabiel gebleven op nog geen 10%. *Gerretsen*: dat zou voor een deel kunnen worden verklaard doordat partijen murw zijn geworden van de procedure in eerste aanleg en geen zin hebben om nieuwe, vaak nog hogere, kosten te maken voor een appel. Het feit dat er niet meer appellen worden ingesteld, betekent dus niet per se dat partijen tevreden zijn met de uitkomst van de procedure.

5. Als laatste spreker trad op mr. dr. R.H. de Bock, senior raadsheer bij het gerechtshof Amsterdam. Zij adresseerde de vraag of KEI kan bijdragen aan de waarheidsvinding in een procedure. Daarvoor benoemde zij allereerst het belang van waarheidsvinding; één van de (inmiddels) centrale beginselen van ons procesrecht. Waarheidsvinding waarborgt verankering van het rechterlijk oordeel in de werkelijkheid, rechtvaardigheid van het oordeel, en uiteraard vormen de feiten van de zaak de basis voor de rechterlijke beslissing. Het belang van waarheidsvinding wordt ook bevestigd door de Hoge Raad als hij in zijn afweging “*het algemene maatschappelijke belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt ten dienste van een goede rechtsbedeling*” laat

---

<sup>14</sup> Kamerstukken II 2014/15, 34059, 3, p. 75.

prevaleren.<sup>15</sup> Niet alleen rechters, maar ook de procespartijen hebben een taak bij waarheidsvinding, aldus *De Bock*.

Voor partijen wordt deze taak belichaamd door de waarheids- en volledigheidsplicht (artikel 21 Rv), de substantiëringsplicht (artikel 111 lid 3, 1<sup>e</sup> zin Rv), de mededelingsplicht ten aanzien van de bewijsmiddelen (artikel 111 lid 3, 2<sup>e</sup> zin Rv en artikel 128 lid 5 Rv) en de bewijsaandragplicht (artikel 85 lid 1 Rv). Voor rechters geldt momenteel dat zij voorafgaand aan de zitting stukken kunnen opvragen, vragen kunnen stellen en bespreekpunten kunnen melden. Tijdens de zitting kunnen rechters vragen om verduidelijking en/of aanvullende stukken (artikelen 22 en 88 Rv), en kunnen zij vaststaande feiten, geschilpunten, bewijsposities en bewijsmogelijkheden inventariseren (artikel 149 Rv). Maar ook na de zitting kunnen rechters nog bijdragen aan de waarheidsvinding, bijvoorbeeld door te besluiten tot een nadere schriftelijke ronde, het (laten) inbrengen van nieuwe stukken, door het horen van getuigen en/of deskundigen, het houden van een vervolgzitting, en/of het houden van een plaatsopneming. Dit zijn allemaal óók ambtshalve bevoegdheden van de rechter.

Volgens *De Bock* is de weg naar waarheidsvinding op papier - dat wil zeggen: in de “handleiding regie vanaf de conclusie van antwoord” - goed geregeld. De praktijk blijkt echter weerbarstiger. Daardoor bestaat er bij partijen onzekerheid over de invulling die de rechter geeft aan zijn taak tot waarheidsvinding door de rechter, in het bijzonder over de mogelijkheden tot nadere bewijslevering. Partijen zijn hierin té afwachtend, waardoor de waarheidsvinding niet altijd voldoende uit de verf komt.

KEI beoogt dit te veranderen. Volgens de weg van KEI is een actievere opstelling van de rechter voorafgaand aan de mondelinge behandeling nodig; de rechter moet meer aan regievoering doen. Ook tijdens de zitting wordt een actievere houding van de rechter verwacht, onder meer met de mogelijkheid om direct (na mondelinge bewijsopdracht) getuigen en/of deskundigen te horen. De mondelinge behandeling moet zoveel mogelijk het sluitstuk van de procedure worden. Daarbij kan de rechter ook op de zitting afspraken met partijen maken over het vervolg van de procedure. Hiervoor moet zoveel mogelijk gestreefd worden naar uniforme, professionele standaarden, maar moet – zo nodig – ook ruimte zijn voor maatwerk.

Waar brengt de weg van KEI ons dan? Voor de rechter: meer bewustwording van zijn actieve taak bij waarheidsvinding. Voor partijen: meer bewustwording van het belang van een goede voorbereiding op de mondelinge behandeling, zeker nu deze is bedoeld als sluitstuk van de procedure. Het risico van de mondelinge behandeling als sluitstuk van de procedure is natuurlijk dat de waarheidsvinding in het gedrang komt. Daarom kan het volgens *De Bock* niet zo zijn dat deze altijd als sluitstuk van de procedure dient.

*De Bock* benadrukte in haar betoog hoe belangrijk het is om de onderliggende doelen en beginselen van de civiele procedure voor ogen te houden bij de praktische invulling van KEI. Het gaat erom dat wij deze doelen bereiken en deze beginselen tot hun recht laten komen. Hiertoe formuleerde *De Bock* een vijftal richtlijnen en tips voor respectievelijk de rechter en de advocaat.

Richtlijnen voor de rechter:

1. Bevorder een goede rechtsbedeling.
2. Bied zo nodig ongelijkheidscompensatie (zie ophoging kantongrens).
3. Geef ruimte voor hoor en wederhoor.
4. Hanteer het beginsel van welwillende interpretatie (‘the principle of charity’).
5. Streef naar procedurele en materiële rechtvaardigheid.

Tips voor de advocaat:

---

<sup>15</sup> HR 10 april 2009, *NJ* 2010, 471.

1. Zet in op pre-processuele informatieverzameling. Advocaten hebben een irreëel optimistisch beeld van de (sturende) rol van de rechter. *De Bock* adviseert dan ook om meer initiatief te nemen als advocaat, bijvoorbeeld door om een voorlopig getuigenverhoor of plaatsopneming te verzoeken. Hiervoor heeft de rechter slechts beperkte weigeringsgronden.
2. Besteed meer aandacht aan de feiten in de processtukken; vertel een verhaal. De feiten zijn *key* voor het al dan niet slagen van de actie.
3. Maak meer gebruik van artikel 843a Rv.
4. Kies voor een proactieve opstelling; communiceer vóór de zitting met de rechter.
5. Anticipeer op de druk die de rechter voelt om direct na de zitting te beslissen.

Aan het einde van haar uiteenzetting plaatste *De Bock* een kritische noot bij de eis die aan rechters wordt opgelegd om procedures tijdig af te doen. Het gaat er volgens *De Bock* om dat procedure geen onredelijke of onnodige vertraging oplopen (artikel 20 Rv), maar zij ziet geen goede reden voor een “a.s.a.p. afwikkeling”. Of de waarheid daadwerkelijk gevonden wordt in een procedure, hangt uiteindelijk af van de kwaliteit van de inbreng van partijen en advocaten, en de kwaliteit van de individuele rechter. Als die balans juist is, is de uitkomst dat ook.

6. Na deze presentatie stond er een discussie op het programma. Er werd gediscussieerd over de vier onderstaande stellingen; eerst in kleine 'break-out' groepjes van advocaten en rechters, daarna plenair onder de leiding van dagvoorzitter Hidma.
7. De plenaire discussie verliep als volgt.

**Stelling 1: De advocaat kan met een ‘artikel-19 brief’ vroegtijdig in de procedure de rechter suggesties doen voor een goed verloop van de procedure, en daarover een beslissing vragen. Dit geldt bijkans dwingend als men verweerder is, omdat men dan van meet af aan ‘achter de feiten aanloopt’.**

Uit de zaal kwam allereerst de algemene opmerking (van een advocaat) dat het wetsvoorstel vooral inzet op snelheid en strakke termijnen. Er is geen tijd meer om zaken te laten bezinken en te rijpen, hetgeen juist de kwaliteit van uitspraken ten goede komt. *De Bock* beaamt dat hiermee inderdaad weinig rekening is gehouden in het wetsvoorstel.

Vervolgens werd (door een advocaat) in de zaal de vraag gesteld of artikel 19 lid 2 Rv niet gaat leiden tot een ‘advocatentrucje’, een soort incidenteel rondje waarin de rechter beslissingen moet nemen over het verloop van de procedure. *Ahsmann* acht dat goed mogelijk. Over de strakke termijnen merkt zij nog op dat de termijnen onder KEI niet zoveel anders zijn dan onder de huidige wetgeving. De procedure duurt op papier in beide gevallen gemiddeld ongeveer twintig (20) weken. Deze duur wordt nu vaak niet gehaald en de vraag is of dat na invoering van het wetsvoorstel anders zal zijn. Het is verder opvallend dat de rechter straks op grond van de wet binnen zes (6) weken vonnis moet wijzen, maar dat er in het kader van KEI geen enkele berekening is gemaakt van het aantal hiervoor benodigde FTE’s bij de rechterlijke macht. De rechters staan dan ook voor een lastige taak.

In aanvulling hierop benadrukte *Gerretsen* nog eens de tegenstelling in het wetsvoorstel; er wordt maatwerk verwacht binnen een regime van strakke termijnen. Deze systematiek kan niet op iedere procedure worden toegepast. Dit kan ook leiden tot paniekvoetbal bij de rechterlijke macht. Zo heeft het hof Den Bosch bijvoorbeeld besloten om in 2016 in het geheel geen civiele pleidooien te agenderen.

Stelling 1 werd vervolgens in stemming gebracht en door een ruime meerderheid aangenomen. *De Bock* uitte nog enige kritiek op onderdeel 2 van de stelling, nu dat lijkt te impliceren dat namens verweerder altijd een ‘artikel 19-brief’ moet worden ingestuurd om later in de procedure niet het

verwijt te krijgen dat je al eerder een regieverzoek had moeten doen. Met deze kritische noot kunnen de meeste aanwezigen zich ook verenigen.

**Stelling 2: Een rechtvaardige en tijdige beslissing is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van rechter en advocaat.**

In reactie op deze stelling werd uit de zaal (door een advocaat) opgemerkt dat "rechtvaardigheid" verschillend kan worden geïnterpreteerd. Hij stelde voor "rechtvaardig" in de stelling te vervangen door "aanvaardbaar". Bovendien zouden niet alle partijen volgens hem op een tijdige uitspraak zitten te wachten.

Een andere deelnemer (ook een advocaat) vond de stelling in het algemeen wel opgaan, maar zag niet in waarom advocaten openheid van zaken zouden moeten geven. Advocaten worden immers reeds door de gedragsregels genormeerd. Wel mag van advocaten worden verlangd dat zij niet gaan "klieren". Doen zij dat toch, dan moet de rechter optreden.

*De Bock* beaamde dat partijen eigen belangen hebben. Er dient respect te zijn voor de rechter en de wederpartij, maar geen "gezamenlijke verantwoordelijkheid". Het is de taak van de rechter om ervoor te zorgen dat de zaak op zijn pootjes terecht komt, ook zonder medewerking van de advocaten.

Stelling 2 werd in stemming gebracht en door de meerderheid verworpen.

**Stelling 3: De basisprocedure volgens KEI lijkt veel op een kortgedingprocedure.**

In het licht van deze stelling gaf *Hidma* de zaal mee dat niet vaak appel wordt ingesteld tegen kortgedingvonnissen. Kennelijk is men meestal tevreden. Zou dat geen goede reden zijn om bij de kortgedingprocedure aan te sluiten?

In de zaal werd (door een advocaat) opgemerkt dat de procedures aanzienlijk verschillen. Een kortgedingprocedure is naar zijn aard voorlopig van karakter, kent geen conclusie van antwoord, en er is ook geen plek voor bewijslevering. Een getuigenverhoor kan ook in eenvoudige zaken erg nuttig zijn, dus daarvoor moet in een bodemprocedure ruimte blijven.

*Gerretsen* vond dat de procedures cosmetisch wat van elkaar weg hebben, maar inhoudelijk heel anders zijn. Bewijsvoering is geen uitzondering, maar juist de regel in bodemprocedures. De bodemprocedure is niet met de kortgedingprocedure te vergelijken. Dat is ook niet erg; het staat een ieder immers vrij om een kortgedingprocedure te beginnen.

Volgens *Ahsmann* is deze stelling – bij wijze van waarschuwing – door Asser geformuleerd. Hij maakt zich zorgen over de ontwikkeling van de bodemprocedure. Met artikel 166 Rv over het bewijsaanbod dat pas halverwege de procedure door de rechter wordt beoordeeld en het feit dat alle stukken (tegelijkertijd) bij de conclusie moeten worden ingediend, biedt de wetgever geen handvatten voor 'pretrial'.

Stelling 3 werd in stemming gebracht en met een overgrote meerderheid verworpen.

**Stelling 4: Regie met behulp van een zittingsagenda heeft alleen zin in complexe zaken.**

Uit het publiek kwam de opmerking dat een zittingsagenda zinvol kan zijn, maar alleen als deze ruim van tevoren bekend wordt gemaakt. Aan de hand van de zittingsagenda kunnen de

verwachtingen van partijen dan worden gemanaged. De praktijk leert echter dat rechters – vaak noodgedwongen – een zitting zeer kort van tevoren voorbereiden, zodat het zeer de vraag is of het hen lukt een dergelijke agenda bijtijds aan partijen toe te sturen. Tegelijkertijd beseffen rechters zich terdege dat een zittingsagenda zeer wenselijk is teneinde een mondelinge behandeling effectief te laten verlopen. Zeker nu de mondelinge behandeling het sluitstuk van de procedure wordt, lijkt een zittingsagenda welhaast onmisbaar.

*De Bock* is het daarmee eens. Zij meent bovendien dat een zittingsagenda ook nuttig kan zijn in eenvoudige zaken. De zittingsagenda is wat haar betreft het “winstpunt” van KEI. Als daaraan wordt getornd, blijft er wat haar betreft weinig over van de 'K' van KEI; van kwaliteit, dus.

*Ahsmann* zei dat in eenvoudige zaken het vaak om vragen naar de bekende weg gaat en bracht in herinnering dat het verhoor op vraagpunten, waarbij de vragen al vóór de zitting aan partijen worden medegedeeld, niet voor niets is afgeschaft. Dit leidde namelijk tot gekunstelde verklaringen op de zitting. Volgens *Gerretsen* zouden er dan ook geen vragen in de zittingsagenda moeten worden opgenomen; louter onderwerpen. In dat geval zou ook voldoende duidelijk moeten zijn welke vragen tijdens de mondelinge behandeling aan de orde zouden kunnen komen.

Stelling 4 werd in stemming gebracht en met een kleine meerderheid aangenomen.

8. Ter afsluiting van de bijeenkomst bedankte mr. M.A.A. van Wijngaarden, namens de Raad van de Orde van de Haagse balie, de sprekers en alle aanwezigen voor hun actieve participatie en voor de succesvolle bijeenkomst.

*Dit verslag is opgesteld door mr. L. Verburgt – Grijpma, advocaat bij Bird & Bird LLP in Den Haag.*